

«Οι αρχαιολογικές και ιστορικές φωτογραφίες ως εκπαιδευτικό υλικό, με αφορμή μια μαθητική περιήγηση στο χώρο και το χρόνο»

Γράφει η Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός, Δ/ντρια 5ου ΓΕΛ Τρικάλων.

Τα έντυπα που σχεδιάζονται από τα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία και διατίθενται στο μαθητικό κοινό κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών τους δράσεων αποτελούν διδακτικά μέσα, τα οποία εντάσσονται –όπως όλα τα διδακτικά μέσα– σε ένα σύνθετο κοινωνικό, ιδεολογικό και επιστημονικό πλαίσιο που επιτρέπει τη διερεύνησή τους από πολλές και διαφορετικές οπτικές. Έτσι, διερευνώνται α) ως κειμενικές αφηγήσεις του μουσειακού λόγου, οι οποίες διαμορφώνονται από κοινωνικές σχέσεις και ιδεολογικές και μεταφέρουν τους κυρίαρχους ιδεολογικούς προσανατολισμούς του μουσειακού θεσμού και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις για το παρελθόν και β) ως συλλογές αρχαιολογικής και ιστορικής φωτογραφίας/ εκπαιδευτικά μέσα/διδακτικό εποπτικό υλικό της χρήσης της ιστορίας και της αρχαιολογίας στον δημόσιο χώρο (φωτογραφίες, ηλεκτρονικές εφαρμογές, κινηματογραφικές και τηλεοπτικές παραγωγές, εκλαϊκευτικά και παιδικά αρχαιολογικά βιβλία κ.ά.), δηλαδή ως αφηγηματικά πολιτισμικά-διαμεσολαβητικά εργαλεία για την προσέγγιση του παρελθόντος. Επομένως τα μουσειακά έντυπα μπορούν να μελετηθούν ως πολυτροπικά κείμενα, τα οποία επιδέχονται πολλαπλές οπτικές ανάλυσης, καθώς περιλαμβάνουν λεκτικές πληροφορίες, εικόνες, σχέδια, φωτογραφίες κ.λπ., στο πλαίσιο του λεγόμενου οπτικού και πολιτιστικού εγγραμματοσμού. Τέλος, αποτελούν προϊόντα μιας οικονομικής διαδικασίας (παραγωγής, έγκρισης και διανομής), που καταλαμβάνουν την ιδιαίτερη θέση τους σε μια συνεχώς αναπτυσσόμενη μουσειακή αγορά, η οποία σχετίζεται με τα νέα οικονομικά δεδομένα που σταδιακά καθορίζουν τη λειτουργία και των ελληνικών μουσείων.

Η διαπίστωση, αφενός, της συστηματικής χρήσης τους από όλα σχεδόν τα αρχαιολογικά μουσεία στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής δραστηριότητάς τους και, αφετέρου, της αποσπασματικής διερεύνησης και αξιολόγησής τους, δημιουργεί προβλήματα ενεργητικής αξιοποίησής τους, τα οποία αίρονται, κατά την εκτίμησή μου, με την εκ προοιμίου και ως προϋπόθεσης της αρχαιολογικής και ιστορικής περιήγησης, κριτικής και δημιουργικής προσέγγισης και ερμηνείας της αρχαιολογικής φωτογραφίας. Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, αρχίζει να εμπλουτίζεται η ελληνική βιβλιογραφία με έρευνες για τις συνθήκες σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης των μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων στα ελληνικά μουσεία, καθώς και για τις δυνατότητες που παρέχουν στην καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης των παιδιών, ωστόσο δεν έχει παρατηρηθεί ανάλογη ερευνητική δραστηριότητα για το εκπαιδευτικό υλικό αυτών των προγραμμάτων.

Ειδικότερα τα εκπαιδευτικά έντυπα των ιστορικών και αρχαιολογικών μουσείων, παράλληλα με τη λειτουργία τους ως μέσων μετάδοσης της αρχαιολογικής και ιστορικής γνώσης, αποτελούν ταυτόχρονα και φορείς ιδεολογικών μηνυμάτων, τα οποία, μολονότι δεν εκφέρονται ρητά, συμβάλλουν ωστόσο στη διαμόρφωση της αντίληψης των μαθητών/τριών που τα χρησιμοποιούν για το παρελθόν και επομένως στη διαμόρφωση της ιστορικής-πολιτιστικής τους ταυτότητας. Γι' αυτό και η ανίχνευση και ανάλυση των παιδαγωγικών και ιστορικών παραμέτρων μιας αρχαιολογικής φωτογραφίας, σύμφωνα με τις αρχές της σύγχρονης μουσειακής και ιστορικής εκπαίδευσης, που επιδιώκουν τη δόμηση από τους μαθητές/τριες εναλλακτικού ιστορικού και αρχαιολογικού φωτογραφικού υλικού και την ανάπτυξη δεξιοτήτων ιστορικής ερμηνείας μέσα από την προσωπική και ενεργητική παραγωγή και ανάγνωση του υλικού αυτού, αποτελούν παράγοντα απόκτησης παιδείας εκ των ων ουκ άνευ.

Στις δύο ημερήσιες εκπαιδευτικές επισκέψεις-εκδρομές που πραγματοποίησε η μεικτή πολιτιστική μας ομάδα, στον γοητευτικό αρχαιολογικό χώρο των Φθιωτίδων Θηβών στη Μαγνησία, στο Βυζαντινό Κάστρο των Τρικάλων και στον παραδοσιακό οικισμό του Βαρουσιού, αποτελούμενη από τα τμήματα της Β΄ Τάξης Λυκείου του 5ου ΓΕΛ Τρικάλων, στις αρχές Μαΐου 2023 στο πλαίσιο των Εκπαιδευτικών Πολιτιστικών Προγραμμάτων και πρετοίμασαν, συντόνισαν και οργάνωσαν, αφιερώνοντας πολύτιμο εξωδιδασκτικό χρόνο, οι υπεύθυνοι καθηγητές Ηλιάδη Αμαλία, φιλόλογος, Τσικορδάνου Αικατερίνη, πληροφορικός και Μουζακιάρης Γεώργιος, φιλόλογος, οι μαθητές/τριες είχαν την ευκαιρία να κοινωνήσουν πρωτόγνωρα ιστορικά και αρχαιολογικά βιώματα. Παράλληλα, παρήχθη άφθονο φωτογραφικό, αρχαιολογικό και ιστορικό, υλικό από τους μαθητές/τριες, με την ενθάρρυνση και προτροπή μας, αφού ιδανικός τρόπος να προβληθεί σε αυτούς η πολιτιστική μας κληρονομιά, αποτελούν η σύλληψη, οι ιδέες και η προσωπική εργασία των καλλιτεχνών-τεχνιτών της αρχαιότητας, του Βυζαντινού πολιτισμού αλλά και των Νεοτέρων Χρόνων (αρχιτεκτόνων, γλυπτών-δημιουργών), αποτυπωμένη σε έργα, τα οποία στεγάζονται στα Μουσεία, στους αρχαιολογικούς χώρους και στους παραδοσιακούς οικισμούς της πατρίδος μας.

Ο έντονος ενθουσιασμός που αυθόρμητα εξέφρασαν οι μαθητές/τριές μας γι' αυτές τις πολύ επιτυχημένες εκπαιδευτικές εξορμήσεις, αφού ο σχεδιασμός τους συνέπεσε απόλυτα με τα μορφωτικά και ψυχαγωγικά τους ποιοτικά αποτελέσματα, αποτέλεσε για μας κινητήρια δύναμη να συνεχίσουμε την ακάματη μορφωτική μας προσπάθεια. Μότο μας, εξάλλου, αποτελεί το αδιάπτωτης αξίας απόφθεγμα «το τερπνόν μετά του ωφελίμου, αφού οργανώσαμε και πραγματοποιήσαμε τις εκδρομές μας με βασικό γνώμονα την ποικιλία εκπαιδευτικών εμπειριών που θα μπορούσαν αυτές να προσφέρουν: πολλές αρχαιολογικές-ιστορικές εκπλήξεις –«ανακαλύψεις»! Φροντίσαμε να έχουν την ποικιλία αυτή γιατί όπως επιμελούμαστε στην τάξη τη διδασκαλία μας, προκειμένου να καθίσταται ενδιαφέρουσα για τους μαθητές μας, έτσι και τις εκπαιδευτικές εκδρομές, που αποτελούν εναλλακτική μορφή μάθησης, οφείλουμε να τις σχεδιάζουμε και οργανώνουμε ως ελκυστικές και παιδαγωγικά άψογες εκπαιδευτικές εξορμήσεις. Μόνο τέτοιου είδους εκδρομές είναι, άλλωστε, διαπιστωμένο πως αφήνουν δυνατές και ιδιαίτερες εντυπώσεις στα παιδιά, αποδεικνύονται πραγματικές αρχαιολογικές περιηγήσεις στο χώρο και το χρόνο. Η όλη αυτή δραστηριότητα κινητοποίησε έντονα τους μαθητές μας να βιώσουν τον μορφωτικό χαρακτήρα της με την πολιτισμική ενεργοποίηση, την άμεση, προσωπική εμπλοκή μέσω της μελετημένης φωτογραφικής αποτύπωσης των αρχαιολογικών εκθεμάτων και ιστορικών χώρων καθώς και την ψυχική ανάταση και αναζωογόνηση που αφειδώλευτα προσφέρεται μέσω μιας επιτυχημένης σχολικής εκδρομής.

Σε μια εποχή που ο πολιτισμός της εικόνας κυριαρχεί στην καθημερινότητα των νέων ανθρώπων και που το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα θεωρεί δημιουργικό τον χρόνο εκείνο των εκπαιδευτικών μετακινήσεων που αντικαθιστά, εναλλακτικά, την διδασκαλία στην τάξη, οι οργανωμένες σχολικές εκδρομές με συνείδηση του χαρακτήρα τους από εκπαιδευτικούς που, σεβόμενοι τους μαθητές τους, αγαπούν και τιμούν το λειτούργημά τους, χωρίς να εμφορούνται από νοοτροπία χρησιμοθηρίας, αποτελούν αναγκαία συνθήκη για ένα αναβαθμισμένο, ελκυστικό, μα πρωτίστως δημιουργικό Δημόσιο Σχολείο.

